

Folkeskolelæreren skal gøre brug af den bedst tilgængelige viden. Men er den bedste viden fra forskningen med til at forhindre nytænkning i folkeskolen? Professor Per Fibæk Laursen taler i ny bog for at kombinere evidensbaseret viden med innovation og kreativitet.

FORHINDRER FORSKNING FORANDRING I FOLKESKOLEN?

* Hvem har fantasi til at forestille sig en folkeskole uden computere? Få, hvis overhovedet nogen. Computere hører ligesom til. Ikke fordi forskere – endnu – har dokumenteret, at computere øger kvaliteten af undervisningen. Faktisk har vi siden 1960'erne – siden man opfandt datamaten, klippebordet, regnemaskinen etc. – ventet på den varslede pædagogiske revolution og konsekvenser af de teknologiske landvindinger. Men det kan selvfølgelig hænge sammen med, at computerne ikke bliver brugt intelligent nok. Pointen for professor Per Fibæk Laursen, DPU, er netop, at en innovativ udvikling af for eksempel software og pædagogik i fremtiden måske viser, at computere brugt på kompetent vis løfter kvaliteten af undervisningen. Sammen med professor Steen Hildebrandt fra Handelshøjskolen i Århus argumenterer han i en ny bog *Når klokken ringer ud – opgør med Industrisamfundets skole* for, at den evidensbaserede viden skal kombineres med innovation og kreativitet. Ellers begrænser den nytænkningen i folkeskolen.

Men hvorfor skulle den gøre det?

”Den evidensbaserede viden viser effekten af det, vi i fortiden har haft fantasi til at forestille os. Den

er orienteret mod fortiden. Det skal vi jo ikke lade os bremse af, når vi udvikler fremtidens skole. Man skal altid bruge sin sunde fornuft og sin fantasi. Man skal afprøve forskellige muligheder og se, hvordan de virker. Sagt på anden vis, så er det sandsynligt, at computere burde være i stand til at løfte kvaliteten af undervisningen. Og selvom vi indtil nu ikke har kunnet dokumentere det, skal vi blive ved med at undersøge effekten og virkningerne,” siger Per Fibæk Laursen.

Per Fibæk Laursen er dog ikke en maskinstormer, der helst så idéen om evidensbaseret viden begravet.

”Indtil for fem år siden afviste den pædagogiske forskning i Danmark den evidensbaserede tradition. Begrundelsen var, at den var udtryk for en positivistisk, mekanisk og amerikansk måde at tænke på. Dagsordenen var i stedet stærkt ideologisk, hvorfor vi for eksempel har været optaget af den gode sag, nemlig at bekæmpe social ulighed.”

Vil du gerne tilbage til de gode gamle dage?

”Nej, slet ikke. Jeg gør blot opmærksom på, at vi på den ene side godt ved, hvad der virker i undervisningen. Vi har en afklaret viden om den række grundkvaliteter ►

i undervisningen, der virker på elevernes læring. På den anden side er der stadig en række uafklarede spørgsmål. Og i den sammenhæng må evidensdagsordenen ikke føre til, at vi ikke afprøver ting, blot fordi der ikke er evidens for, at de virker. Vi skal gå efter en balance. Inden for det medicinske område har man for eksempel i årevis lagt mere vægt på evidensbaseret viden end i pædagogikken, men det forhindrer ikke læger i at afprøve nye metoder og nye medikamenter.”

Grundviden om kvalitet

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, DPU, er en institution, der netop beskæftiger sig med at skabe overblik over den aktuelt bedste nationale og internationale evidensbaserede viden om for eksempel god undervisning i folkeskolen. Direktør for Dansk Clearinghouse professor Sven Erik Nordenbo ser ingen fare for, at forskning i evidensbaseret viden kan virke konserverende for udviklingen i folkeskolen. Tværtimod. Han forklarer:

”Clearinghouse er netop en garant for nytænkning. Vi skaber overblik over den tilgængelige forskning. På den baggrund kan vi pege på, hvor der er brug for ny forskning og ny viden. Uden det overblik risikerer forskningen at lave den samme forskning igen og igen uden at blive gjort opmærksom på uopdyrkede felter og nye veje, man kunne gå. Og så bliver forskningen konserverende.”

Lektor Michael Søgaard Larsen fra Dansk Clearinghouse supplerer:

”Vi er godt klar over, at evidensbaseret viden ikke leverer alle svar om fremtidens skole. Omvendt har mange af de grundkvaliteter, vi kender fra skolen i dag, så stor kulturhistorisk tyngde, at de også vil være til stede i morgendagens skole. Spørgsmål som: ’Hvordan underviser læreren? Hvordan er miljøet på skolen? Hvor stor er skolen? Hvilke lærere er der, og hvad gør de?’, er eksempler på spørgsmål, der skal tages stilling til. Og vi kan levere svar, fordi disse fænomener er til stede i skolen i dag, og det vil de også være i fremtiden. Omvendt er det

soleklart for enhver, at vi selvfølgelig ikke kan levere viden om forhold, som vi ikke kender til, fordi de ganske enkelt ikke er i skolen endnu. Politikere, lærere og andre fagfolk har meninger og gode idéer. Det fører til innovation, som igen fører til forsøgsordninger. Og i det øjeblik, der er en forsøgsordning, så kan vi analysere det og undersøge, om der er evidens for det. Hverken nytænkning eller evidensbaseret viden må stå alene. De skal indgå i et dynamisk samspil, for hver del har sin begrænsning.”

Sven Erik Nordenbo nikker:

”Vi har for eksempel fundet ud af, hvilke undervisningskompetencer lærerne skal have for, at eleverne opnår gode læringsresultater. Det drejer sig om lærerens evne til at etablere sociale relationer til eleverne og lærerens evne til klart og eksplicit at udtrykke de regler, der gælder for klassens arbejde. Ud over at have disse to grundkompetencer, så skal læreren være en dygtig fagperson. Men vi aner ikke, hvordan lærerne tilegner sig disse kompetencer. Det har vi ikke undersøgt endnu. Og sådan vil der altid være fænomener, som ikke er kortlagt. Det må og kan i øvrigt heller ikke forhindre nytænkning.”

Evidens er ikke en brugsanvisning

Men hvordan skal man bruge evidensbaseret viden som folkeskolelærer, så det respekterer idéen om et dynamisk samspil?

Per Fibæk Laursen svarer ved at pege på forskellen mellem sygepleje og undervisning. ”Inden for det sygeplejefaglige område har man forsøgt at omsætte forskningen til kliniske retningslinjer. Det kan man ikke gøre med den pædagogiske forskning, for så mister vi mangfoldigheden og kreativiteten. Pædagogiske forskningsresultater har en anden karakter end de sygeplejefaglige. Evidensbaseret viden peger nok på bestemte grundkvaliteter, men det er ikke det samme som en bestemt undervisningsform eller en bestemt metode. Konkret kan indsigten omsættes på mange måder. Det er her, innovation og lærerens egen erfaring har sin berettigelse. Evidensbaseret viden er ikke

HVAD ER CLEARINGHOUSE?

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning indsamler, analyserer og distribuerer resultater fra uddannelsesforskningen og udviklingsarbejder på danske skoler. Clearinghouse producerer ikke selv ny forskning. Det er en opgave, som allerede varetages af uddannelsesforskere i Danmark og i udlandet. Clearinghouse tager resultaterne af dette arbejde og ser på, om det er muligt på tværs af undersøgelser at udtale sig om hvilke typer indsats, der har en god effekt.

HVAD ER EVIDENS?

Evidens er den bedste og nyeste viden, som en systematisk gennemgang af de mest relevante og pålidelige undersøgelser kan bidrage med. Evidens er dynamisk - hvis der kommer ny viden til, som korrigerer den hidtidige indsigt, må evidensen omformuleres. Derfor er evidens ikke det samme som et endegyldigt bevis.

en brugsanvisning i, hvordan læreren skal undervise.”

Sven Erik Nordenbo er enig i den forstand, at han betoner væsentligheden af, at lærerne kan reflektere over forskningsresultater. De kan ikke bruges direkte, men skal altid omsættes til den konkrete virkelighed. Grundbetingelsen er, at lærerne formår at forstå og læse forskningsresultaterne. Og det kræver forskellige typer af nye indsatser.

”Lærerne skal kunne læse forskningen, og derfor skal professionshøjskolerne for eksempel uddanne de kommende lærere i forskningsmetodik. Desuden er der brug for mere dialog mellem forskere og lærere på skolerne. For lærere gør – som mennesker i øvrigt – det, de mener, er det mest effektive. Og kommer forskningen ikke i bedre dialog med lærerne, kan vi komme med nok så meget evidens for, at lærerne skal gøre tingene på en anden måde, uden at det får nogen som helst effekt. Dialogen skal skabe forståelse og overbevise lærerne om, at der findes andre og bedre måder at indrette sig på.”

Dårlig forskning er ubrugelig

Det svenske undervisningsministerium dokumenterede for et par år tilbage, at den bedste brug af penge i uddannelsessektoren består i at satse på lærernes uddannelse. Lærerruddannelsen skal have tættere kontakt til pædagogisk forskning og udvikling – og ikke mindst evidensbaseret forskning skal spille en meget større rolle. Den samme videns-dagsorden dominerer i dag den danske debat om lærerruddannelse.

Ifølge Per Fibæk Laursen kræver en indløsning af de nuværende forventninger, at forskningen forandrer sig. Megen forskning handler i dag om abstrakte forhold, der ikke er relevante i praksis for hverken lærere eller pædagoger.

”Jeg synes, vi skal satse på en forskning, der er interessant for lærere og pædagoger, men også for politikere og forældre, der agerer i forhold til den pædagogiske sektor. Spørger man, hvad der er det største problem i folkeskolen, så er det uro i timerne. Alligevel er det meget beskedent, hvad der er blevet forsket i emnet. Forskere skal blive bedre til at lytte til lærerne og pædagogerne og deres problemer, så forskningen i højere grad kan tage udgangspunkt i de praktiske problemer, der præger hverdagen,” siger Per Fibæk Laursen”.

Også Sven Erik Nordenbo er kritisk over for såvel relevans som kvalitet af dele af den pædagogiske forskning.

”Vores erfaring er, at cirka en fjerdedel af forskningen inden for forskellige pædagogiske områder har en dårlig kvalitet, og dygtige lærere skal kunne skelne skidt fra kanel”, konstaterer han.

Af Mette Thornval
meth@dpu.dk

Evidensbaseret viden er ikke en brugsanvisning i, hvordan læreren skal undervise.

Per Fibæk Laursen

PER FIBÆK LAURSEN

Per Fibæk Laursen er professor ved Center for Grundskoleforskning, DPU, Aarhus Universitet. Han forsker især i folkeskolens pædagogik og i uddannelse af lærere og andre professionelle. Per Fibæk Laursen har sammen med Steen Hildebrandt skrevet bogen 'Når klokken ringer ud – opgør med industrisamfundets skole'.

www.dpu.dk/om/pefi

MICHAEL SØGAARD LARSEN

Michael Søgaard Larsen er lektor ved Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning ved DPU, Aarhus Universitet, og specialist i informationssøgning i danske og udenlandske databaser.

www.dpu.dk/om/msl

SVEN ERIK NORDENBO

Professor Sven Erik Nordenbo er direktør i Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning ved DPU, Aarhus Universitet. Han har arbejdet med almen pædagogik, almen didaktik, videnskabsteori, pædagogisk teori og evaluering.

www.dpu.dk/om/sen